

Розділ IV

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 351.85:796

Гаврилін Віталій Олексійович,
кандидат біологічних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України)

Мердов Станіслав Павлович,
старший викладач кафедри
спеціальних дисциплін та фізичного виховання
(Донецький юридичний інститут МВС України)

Білобров Володимир Миколайович,
викладач кафедри спеціальних дисциплін
та фізичного виховання
(Донецький юридичний інститут МВС України)

ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Статтю присвячено проблемам визначення поняття «професійний спорт» у сучасній юридичній науці та законодавчого регулювання цієї сфери правовідносин. Доведено, що правовідносини у сфері професійного спорту в Україні на сьогоднішній день формують самостійний правовий інститут галузі спортивного права, який потребує належного правового регулювання на рівні окремих спеціалізованих нормативно-правових актів, базовим серед яких повинен стати Закон України «Про професійний спорт». Запропоновано авторське визначення поняття «професійний спорт».

Ключові слова: спорт, професійний спорт, спортивне право, правовий інститут.

Постановка проблеми. Останнім часом в нашій країні активно розвиваються суспільні відносини у сфері спорту, проте належного правового регулювання ця сфера суспільного життя ще не отримала. Цілком справедливо в юридичній літературі відзначається те, що такий стан речей пояснюється тим, що сучасний стан правової регламентації вітчизняного спорту обумовлений відсутністю традицій правового регулювання цієї сфери, оскільки фізична культура і спорт у радянській політиці першочергово розглядалися як засіб для підтримання обороноздатності країни, а з часом — як спосіб зміцнення політичного авторитету держави на міжнародній арені і інструмент боротьби, який свідчив про переваги радянського способу життя [1, с. 7]. З відходом від адміністративно-командної системи управління змінився підхід органів публічного адміністрування до галузі спорту в Ук-

раїні, а суспільні відносини в ній отримали певне нормативно-правове регулювання, які на сьогоднішній день формують одну з найновіших галузей права — спортивне право, місце якого на сьогоднішній день залишається невизначеним у системі класичних галузей права, а ряд спортивних правовідносин ще не врегульовані в національному законодавстві. Такими правовідносинами, які не отримали належної регламентації в українському законодавстві, є суспільні відносини у професійному спорті, проблеми визначення та законодавчого регулювання яких потребують системних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Такі науковці, як В. О. Кондратьєв, Ю. М. Репкіна, М. О. Соколова аналізували сферу правового регулювання професійного спорту в Україні в межах дослідження всієї сфери фізичної культури та спорту. Дослідженню окремих питань сфери професійного спорту в Україні були присвячені роботи таких вчених, як В. М. Маслов, Н. А. Овчиннікова, М. І. Попичев, Ю. С. Суха, М. А. Тихонова, О. А. Шаповалова та інших, однак вони не мають комплексного характеру, відзначаються фрагментарністю і розпорошеністю в різних галузях права. Все це ще раз підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Мета дослідження. Метою цієї статті є визначення поняття професійного спорту в сучасній юридичній науці та з'ясування його законодавчого регулювання.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день у юридичній науці точиться дискусія щодо правового регулювання сфери професійного спорту в Україні. Одні вчені наголошують на цивільно-правовій природі відносин, що складаються у сфері професійного спорту [2; 3], інші стверджують, що означена сфера підлягає регулюванню нормами трудового права [4; 5], окремі науковці наголошують на необхідності адміністративно-правового забезпечення вказаної сфери [6; 7]. Як уже зазначалося, це пояснюється тим, що сфера професійного спорту наразі активно розвивається і ще не характеризується диференційованим масивом нормативно-правових актів, що її регулюють, саме тому цей комплексний правовий інститут на сьогодні має міжгалузевий характер, що включає норми адміністративного, цивільного, трудового, фінансового й інших галузей права. Специфіка правовідносин у сфері спортивного права дозволяє стверджувати, що в Україні назріла необхідність виділити серед галузей права спортивне право, до кола правовідносин, що охоплюються його сферою, і повинні належати відносини у сфері професійного спорту в Україні.

Полігалузовість правового регулювання суспільних відносин у сфері професійного спорту, наявність розпорошеності правових норм у різних нормативно-правових актах у цій сфері обумовлюють необхідність прийняття спеціалізованого Закону України «Про професійний спорт», який би визначив правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері професійного спорту, закріпив би правовий статус професійних спортсменів (їхні права, обов'язки, гарантії та відповідальність), окреслив би роль органів публічного адміністрування у цій сфері, врегулював би питання вирішення спорів між суб'єктами професійного спорту тощо.

Запорукою успішної реалізації правових норм у будь-якій сфері правового регулювання та їх застосування у практичній діяльності всіма суб'єктами повинно стати чітке закріплення і розуміння основних понять і термінів, що характеризують ту чи іншу сферу правового регулювання. Це цілком стосується і базового терміну «професійний спорт», розуміння якого на сьогоднішній день залишається чітко не визначеним, а законодавчо закріплена дефініція, на нашу думку, є недосконалою, оскільки не враховує всіх ознак цієї діяльності на сучасному етапі розвитку.

Дефініцію терміна «професійний спорт» на сьогоднішній день закріплено в Законі України «Про фізичну культуру та спорт», у якому професійний спорт розуміють як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з підготовкою та проведенням видовищних спортивних заходів на високому організаційному рівні з метою отримання прибутку [8]. Слід зазначити, що практично аналогічні поняття професійного спорту містяться і в законодавстві інших пострадянських країн. Так, у п. 11 ст. 2 Федерального закону від

4 грудня 2007 р. № 329-ФЗ «Про фізичну культуру і спорт у Російській Федерації» професійний спорт визначено як частину спорту, спрямовану на організацію і проведення спортивних змагань, за участь у яких і підготовку до яких як свою основну діяльність спортсмени отримують винагороду від організаторів таких змагань та (або) заробітну плату [9]. У Республіці Білорусь під професійним спортом розуміють частину спорту, яка включає підприємницьку, трудову та іншу не заборонену законодавством діяльність, спрямовану на досягнення високих спортивних результатів та пов'язану з отриманням винагород (доходів) від організації спортивних заходів та (або) участі в них [10]. У законі Грузії «Про спорт» не надається визначення професійного спорту, а тільки подається поняття «професійний спортсмен» (спортсмен, для якого спорт є основним джерелом доходів), проте в ньому чітко зазначено, що сфера професійного спорту регулюється трудовим законодавством [11]. У законі Республіки Казахстан «Про фізичну культуру і спорт» професійний спорт визначається як складова частина спорту, спрямована на організацію і проведення спортивно-видовищних заходів (змагань), за підготовку і участь у яких спортсмени, що обрали спорт як професійну діяльність, отримують винагороду відповідно до цивільного законодавства Республіки Казахстан [12]. Незважаючи на те, що у всіх зазначених вище нормативно-правових актах наголошено на комерційній складовій професійного спорту, що полягає в отриманні прибутку, на відміну від українського визначення професійний спорт розглядається як складова спорту, а не як комерційний напрям діяльності.

Законодавче визначення поняття професійного спорту, на нашу думку, не відображає сутності й особливостей сучасного професійного спорту в Україні. Хоча є вчені, наприклад Ю. С. Суха, які вважають вдалим визначення поняття професійного спорту, закріплене в Законі України «Про фізичну культуру та спорт» [2, с. 8]. Проте переважна більшість учених піддає його критиці. Наприклад, Ю. М. Рєпкіна під професійним спортом пропонує розуміти підприємницьку (комерційну) діяльність із задоволення інтересів професійних спортивних організацій, спортсменів, що обрали спорт своєю професією, і глядачів, з метою одержання прибутку [6, с. 7–8]. Незрозумілою є позиція авторки щодо того, про задоволення яких саме інтересів іде мова, адже в зазначених у дефініції суб'єктів, безумовно, вони різні.

На думку О. А. Шевченка, професійний спорт є взаємодіючим комплексом суспільних відносин, спрямованих на удосконалення спорту вищих досягнень, урегульованих міжнародними актами, законодавством й іншими нормативними правовими актами, актами саморегулювання спортивних федерацій (регламентами і правилами міжнародних і національних спортивних федерацій, звичаями і принципами у сфері спорту), заснованих на угоді між суб'єктами у сфері професійного спорту, спрямованих на систематичну участь у спортивних змаганнях і підготовку до них за певну винагороду з метою реалізації спортивного результату [13, с. 28]. Зазначене вказує на яскраву вираженість приналежності сфери професійного спорту до трудових правовідносин, що, на нашу думку, не є правильним, через полігалузевість правового регулювання суспільних відносин у зазначеній сфері.

М. І. Попичев, О. А. Шаповалова, В. М. Маслов стверджують, що поняттям професійного спорту, визначеним у Законі, практично не охоплюється коло суб'єктів, які задіяні у такій спортивній діяльності, а також не йде мова про спорт високих досягнень [4, с. 283]. Через це автори пропонують професійний спорт розглядати як напрям діяльності у спорті, який охоплює підприємницьку, трудову та іншу не заборонену законом діяльність спортсменів-професіоналів, тренерів та інших фахівців, пов'язану з підготовкою і проведенням видовищних спортивних змагань і досягненням високих спортивних результатів [4, с. 285]. Слід відзначити, що в Модельному законі про професійний спорт у дефініції зазначеного поняття також наголошується на суб'єктах цієї діяльності. Професійний спорт у ньому розглядається як професійна спортивна діяльність фізичних чи юридичних осіб, що беруть участь у спортивних змаганнях, з метою досягнення високих спортивних результатів і отримання прибутку [14].

Позитивно оцінюємо визначення кола суб'єктів, які задіяні у професійній спортивній діяльності, зазначимо, що запропоноване визначення також не позбавлене недоліків. Оскільки як у законодавчій дефініції, так і в запропонованій вище основною метою професійного спорту визначено отримання прибутку, з чим не можна погодитися. Безумовно, професійний спорт, перш за все, має комерційні засади, проте в останні роки поряд з отриманням прибутку професійна спортивна діяльність як фізичних, так і юридичних осіб спрямована на досягнення високих спортивних результатів, популяризацію спорту в країні, а також представлення України на спортивних змаганнях різного рівня, у тому числі й на Всесвітніх олімпіадах. Необхідно відзначити, що в останні роки відбувається професіоналізація Олімпійських ігор через надання дозволів спортсменам-професіоналам на участь у них. Крім того, отримання прибутку спортсменами на сьогодні також є характерним і для любительського спорту. Яскравим тому прикладом можуть бути комерційні легкоатлетичні змагання «Діамантова ліга» IAAF, участь у яких є добровільною і спрямована на отримання прибутку.

Частіше за все визначення якого-небудь поняття є квінтесенцією ознак, що його характеризують, не виключенням є й поняття «професійний спорт». Як уже зазначалося, на сьогодні професійний спорт є самостійним видом спортивної діяльності, який характеризується рядом специфічних ознак, що відрізняють його від інших різновидів спорту.

У наукових дослідженнях запропоновано ознаки, що характеризують професійний спорт [13, с. 35–39; 15, с. 9; 16, с. 90–91]:

- виражений комерційний характер видів спорту та технологій проведення змагань;
- орієнтація на розвиток тих видів спорту, які приносять прибуток;
- функціональна орієнтація, спрямована на видовища і рекламу, на організацію приємного дозвілля глядачів;
- створення системи змагань, спрямованої на використання досягнутої майстерності в умовах жорсткої конкуренції;
- специфічні джерела фінансування;
- специфічне правове забезпечення;
- специфічна організаційна побудова;
- особлива винагорода спортсменів (кількісні показники і форми оплати);
- цілеспрямоване формування спортивної еліти;
- відмінності в класифікації спортсменів;
- відмінності в правилах змагань;
- особливості тренувального режиму.

Не вдаючись до дискусії з приводу ознак, що характеризують професійний спорт, зазначимо, що:

- професійний спорт є самостійним напрямом спорту;
- йому властивий специфічний суб'єктний склад правовідносин;
- має виражений комерційний характер;
- характеризується системністю спортивно-видовищних заходів;
- відзначається наявністю специфічної мети діяльності суб'єктів у сфері професійного спорту.

Висновки та перспективи подальшого розвитку у даному напрямі. Підсумовуючи зазначене вище, вважаємо за доцільне професійний спорт визначити як напрям спорту, спрямований на організацію і проведення спортивно-видовищних заходів фізичними і юридичними особами на високому організаційному рівні з метою отримання ними прибутку, досягнення високих спортивних результатів, популяризації спорту, а також представ-

лення країни на спортивних змаганнях різного рівня, у тому числі й на Всесвітніх олімпіадах. Правовідносини у сфері професійного спорту в Україні на сьогоднішній день формують самостійний правовий інститут галузі спортивного права, який потребує належного правового регулювання на рівні окремих спеціалізованих нормативно-правових актів, базовим з яких повинен стати Закон України «Про професійний спорт».

Список використаних джерел

1. Овчинникова Н. А. Правовое регулирование профессионального спорта в Российской Федерации (общеправовой анализ): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства, история учений о праве и государстве». Владимир: Владимирский юридический институт Федеральной службы исполнения наказаний, 2008. 26 с.
2. Суха Ю. С. Цивільно-правові договори у сфері професійного спорту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2014. 20 с.
3. Тіхонова М. А. Цивільно-правові договори у сфері професійного спорту. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2008. № 4 (39). С. 153–157.
4. Попичев М. І. Проблемні питання правового регулювання професійного спорту / М. І. Попичев, О. А. Шаповалова, В. М. Маслов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2014. № 118. С. 282–285.
5. Козіна М. П. Професійна діяльність спортсменів як об'єкт правового регулювання нормами трудового законодавства. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 425–426.
6. Репкіна Ю. М. Адміністративно-правові основи регулювання фізичної культури і спорту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». К.: Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2010. 19 с.
7. Соколова М. О. Організаційно-правове регулювання в галузі фізичної культури і спорту у сучасних умовах розвитку України / М. О. Соколова, В. О. Кондратьєв. URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Sport/1_167547.doc.htm.
8. Про фізичну культуру та спорт: Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 14. Ст. 80 (із змінами та доповненнями).
9. О физической культуре и спорте в Российской Федерации: Федеральный закон Российской Федерации от 4 декабря 2007 г. №329-ФЗ URL: http://base.garant.ru/12157560/1/#block_100#ixzz3CyozLeLe.
10. О физической культуре и спорте: Закон Республики Беларусь от 4 января 2014 года № 125-3 *Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь* от 21 января 2014 года, 2/2123.
11. Law of Georgia on Sport. URL: https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fmsy.gov.ge%2Ffiles%2F30-10-2013_Sport_Law.pdf&name=30-10-2013_Sport_Law.pdf&lang=en&c=57092693732a.
12. О физической культуре и спорте: Закон Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 228-V. *Ведомости Парламента Республики Казахстан*. 2014. № 14 (2663). Ст. 85.
13. Шевченко О. А. Правовая доктрина регулирования труда в сфере профессионального спорта и пути ее реализации в России: [монография]. М., 2015. 275 с.
14. Модельный закон о профессиональном спорте: Постановление Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ №28-8 от 31 мая 2007 года URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_g25.
15. Починкин А. В. Становление и развитие профессионального коммерческого спорта в России: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры». М.: Московская государственная академия физической культуры, 2007. 51 с.
16. Рогачев Д. И. Признаки профессионального спорта и основные модели его регулирования. *Вестник университета имени О. Е. Кутафина*. 2008. № 4 (8). С. 88–95.

Гаврилин Виталий Алексеевич,
заведуючий кафедри спеціальних дисциплін
і фізического виховання, кандидат біологічних наук, доцент
(Донецький юридический інститут МВД України)

Мердов Станіслав Павлович,
старший преподаватель кафедри
спеціальних дисциплін і фізического виховання
(Донецький юридический інститут МВД України)

Білобров Володимир Николаевич,
преподаватель кафедри спеціальних дисциплін
і фізического виховання
(Донецький юридический інститут МВД України)

ПРОФЕСІОНАЛЬНИЙ СПОРТ: ПРОБЛЕМИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Стаття посвячена проблемам определения понятия «профессиональный спорт» в современной юридической науке и законодательного регулирования этой сферы правоотношений. Доказано, что правоотношения в сфере профессионального спорта в Украине на сегодняшний день формируют самостоятельный правовой институт отрасли спортивного права, который требует надлежащего правового регулирования на уровне отдельных специализированных нормативно-правовых актов, базовым из которых должен стать Закон Украины «О профессиональном спорте». Предложено авторское определение понятия «профессиональный спорт».

Ключевые слова: спорт, профессиональный спорт, спортивное право, правовой институт.

Gavrilin Vitaliy Alekseevich,
head of the Department of Special Disciplines and physical
education
PhD of Biological Sciences, Associate Professor
(Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine)

Merdov Stanislav Pavlovich,
senior lecturer of the department
Special Disciplines and physical education
(Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine)

Bilobrov Vladimir Nikolaevich,
lecturer of the department Special Disciplines and physical
education
(Donetsk Law Institute of MIA of Ukraine)

PROFESSIONAL SPORTS: PROBLEMS OF DEFINITION AND LEGISLATION REGULATION

The article covers the points of definition the term «professional sport» in up-to-date science of law and legislative regulation of this legal relationship field. Authors proved that nowadays in Ukraine, legal relationship in the field of professional sport make the independent legal institute of sports law. This institute demands appropriate legal management at a certain level of special regulatory legal acts, so it is meant to be Act of Ukraine «About professional sport». Act will appoint judicial, organizing, social and economic foundation in the professional sport activities; it will confirm the legal nature of professional sportsmen, their rights, obligations, guaranties and charges; it will determine the role of public administrative role in this field; it will solve a problem of disputes between persons in professional sport etc. The authorial definition of term «professional sport» is suggested, as a way of sport focused on management sports entertainment events by natural and legal persons on highly qualified level by way of getting them benefit, achievement high sporty effect, sport promotion and presentation the country on sporting contests of various levels, as well as Olympic Games.

Key words: sport, professional sport, sport law, legal institute.

Надійшла до редколегії 25.10.2017